

УДК 327.54

DOI: 10.24144/2078-1431.2025.2(35).123–134

Дмитро Коротков,
кандидат політичних наук, доцент кафедри
міжнародних відносин і політичної філософії
Харківського національного економічного університету
ім. С. Кузнеця

«ХОЛОДНА ВІЙНА»: ГЕОПОЛІТИЧНА РЕТРОСПЕКЦІЯ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ

У статті аналізується система міжнародної безпеки, що склалася у ХХ столітті після завершення Другої світової війни. Автор розглядає ключові етапи Холодної війни між США та СРСР, її ідеологічні, військово-політичні й економічні аспекти, а також трансформацію світового порядку після розпаду біполярної системи. Особлива увага приділяється змісту сучасних міжнародних відносин після російської агресії проти України. Досліджується змістовна матриця «Холодної війни-2» між США та Китаєм та її вплив на формування нової міжнародної системи. На основі історико-політологічного аналізу зроблено висновок, що Холодна війна в класичному розумінні не завершилася, а поступово еволюціонувала з новими геополітичними акторами та правилами конкуренції сучасних наддержав — США та Китаю.

Ключові слова: Холодна війна, геополітика, міжнародні відносини, глобальна безпека, необіполярність, сучасні виклики, міжнародна система, наддержава, зовнішня політика США, зовнішня політика Китаю, зовнішня політика СРСР

The article analyzes the international security system that emerged in the 20th century after the end of World War II. The author examines the key stages of the Cold War between the US and the USSR, its ideological, military-political, and economic aspects, as well as the transformation of the world order after the collapse of the bipolar system. Particular attention is paid to the content of contemporary international relations after Russia's aggression against Ukraine. The substantive matrix of the "Cold War 2" between the US and China and its impact on the formation of a new international system are examined. Based on historical and political analysis, it is concluded that the Cold War in the classical sense has not ended, but has gradually evolved with new geopolitical actors and rules of competition between the modern superpowers of the US and China. The geopolitical reality demonstrates features of non-bipolarity, within which the United States retains its position as the leading global actor, while China acts as the main systemic competitor. The current rivalry between the US and China is geo-economic in nature and represents a transformed form of "Cold War 2.0" in the modern world.

Keywords: Cold War, geopolitics, international relations, global security, non-polarity, contemporary challenges, international system, superpower, US foreign policy, Chinese foreign policy, Soviet foreign policy

Постановка проблеми у загальному вигляді. З розпадом Радянського Союзу та з крахом комунізму у Східній Європі в міжнародному науково-політологічному дискурсі переважав фукуямівський оптимізм щодо майбутнього міжнародної системи. У своїй праці «Кінець історії та остання людина» (The End of History and the Last Man) американський дослідник висунув тезу, що завершення Холодної війни та падіння комуністичних режимів у Східній Європі означають «кінець історії» не як зупинку подій, а як завершення ідеологічної еволюції людства. Він стверджував, що ліберальна демократія і ринкова економіка є остаточною формою політичного устрою, яка задовольняє основні потреби людини у свободі, визнанні та гідності [8]. Здавалося, що багатополярність сучасної міжнародної системи є гарантом геополітичної безпеки для країн.

Представники школи політичного реалізму — від Фукідіда до Г. Моргентау — вважають, що наддержавної влади не існує, держави змушені діяти, керуючись власними інтересами без гарантій безпеки. Матриця природи війн, на думку американського політолога, складається з людської природи конфліктів, анархічності міжнародних відносин та національних інтересів держав, які і визначають її поведінки [12]. Дійсно, мир можливий лише через баланс сил, але коли він, порушується починається тимчасовий міжнародний хаос у регіональній або світовій системі безпеки. Тому «кінець історії» у сучасних міжнародних відносинах неможливий.

Як доказ — книга Р. Кагана «Повернення історії та кінець мрій» (2008 р.). Автор наголошує, що світ залишається «однополярним», однак міжнародна конкуренція між США, Росією, Китаєм, Європою, Японією, Індією та Іраном породжує нові загрози регіональних конфліктів. Комунізм мертвий, але нова боротьба між західним лібералізмом та великими східними автократіями Росії та Китаю знову влила ідеологію в геополітику [10]. Російське вторгнення в Україну показує, що настав час до повернення наукових дискусій щодо феномену «Холодна війна».

У сучасному науковому міжнародному дискурсі використовують терміни «Друга холодна війна», «Холодна війна II» і «Нова холодна війна» для опису зростаючої геополітичної напруженості в епоху після завершення холодної війни. Питання залишається у складі учасників «Холодної війни 2» (США-Росія або США-Китай).

Мабуть, усі знають термін «Холодна війна», хоча багато хто асоціює його лише з конфліктом між Сполученими Штатами та Радянським Союзом (Союз Радянських Соціалістичних Республік — СРСР) між кінцем Другої світової війни в 1945 році та розпадом Радянського Союзу в 1991 році. Однак сам вираз означає будь-який стан конфлікту між двома або більше країнами, який не передбачає прямих військових дій, а радше політичні, економічні та санкційні інструменти, шпигунство, пропаганду або опосередковані війни.

Зазначимо, що цей термін використовувався ще до протистояння США-СРСР. Як приклад, є опис Дона Хуана Мануеля конфлікту між іспанськими християнами та мусульманами на початку XIV століття. Він описав конфлікт як *la guerra tivia*, що, хоча дослівно перекладається як

«тепла війна», пізніше було перефразовано або помилково перекладено як «холодна війна» [11]. На початку Другої світової війни цей термін почав набирати популярності. У 1938 році журнал *The Nation Magazine* використав термін «Холодна війна Гітлера» для опису політичної ситуації в Європі, яка на той час була надзвичайно напруженою [17]. Після Другої світової війни, коли всі сподівалися на вічний мир, можна було б припустити, що цей вислів втратить свою актуальність. Однак, навпаки, коли напруженість між так званим Заходом і Сходом, тобто Сполученими Штатами та їх союзниками і Радянським Союзом та майбутнім Східним блоком, почала зростати, багато хто усвідомив, що світ переходить до іншого типу війни. Необхідно підкреслити, що за версією науковця П. Флагерті, термін «холодна війна» набув поширення завдяки Сполученим Штатам, увійшовши в їх суспільно-політичний дискурс. Зокрема, першоджерелом терміну він визнав фінансового магната та радника президента США (від В. Вільсона до Г. Трумена) Бернарда Баруха. 16 квітня 1947 року він застосував вираз «холодна війна» для позначення напруженості у відносинах між Штатами та Радянським Союзом, колишніми союзниками у Другій світовій війні. Озвучуючи свою промову перед Палатою представників Південної Кароліни, де відбувалося урочисте відкриття його портрета, він наголосив на тому, що вони є свідками активного розгортання «холодної війни» [9].

Серед закордонних аналітиків поширеною є думка, що вперше в контексті біполярного протистояння між США та СРСР дефініція «холодна війна» була оприлюднена британським письменником Дж. Орвеллом у його знаменитому есе «*You and the Atomic Bomb*» 19 жовтня 1945 року у виданні «*Tribune*». За допомогою цього позначення він описав майбутній повоєнний світовий порядок між найсильнішими державами, що володітимуть ядерним озброєнням. На думку письменника міжнародну систему очікує радикально нова форма глобальної нестабільності. Друкована праця стала влучним передбаченням конфліктності у відносинах між соціалістичним блоком на чолі з Радянським Союзом та капіталістичним табором під супроводом Сполучених Штатів Америки [15].

Треба звернути увагу, що Ялтинсько-Потсдамська система першопочатково була спрямована на налагодження відносин між трьома великими державами, але з часом Великобританія втратила першорядне значення. Вся увага була зосереджена на взаємодії Сполучених Штатів та Радянського Союзу, а система набула ознак біполярності. Відповідно, її зміст визначався співіснуванням двох могутніх країн, що прагнули до перерозподілу сфер впливу, та був орієнтований на визначення нового співвідношення сил та інтересів між ними. Відтак, згідно з попередніми домовленостями, Західна Європа передавалась Америці, а Центральна та Східна Європа були визначені зоною компетенції Радянського Союзу.

Сполучені Штати Америки та Радянський Союз відрізнялися від інших акторів з огляду на їх домінуючий військовий, політичний, економічний та ідеологічний потенціал. Проте, це не призвело до консолідації зусиль та вироблення спільної політичної стратегії у повоєнний час. Кон-

куренція за гегемонію стала характерною ознакою Холодної війни. СРСР постійно намагався покращити власні сили, щодо спроможності конкуренції зі США. Але рівень конфліктності поступово досяг найвищої точки в контексті карибської кризи. Тому стабільність Ялтинсько-Потсдамської системи з самого початку була умовною, оскільки її дієвість залежала не від міжнародного права, а від спроможності наддержав гарантувати її виконання. Вони реалізовували угоди насамперед через політичний тиск, економічні важелі та військову міць, що й зумовило домінування політики «з позиції сили» як головного інструменту глобального врегулювання в повоєнний період. Сформована біполярність де-факто призвела до боротьби між протилежними центрами сили [16].

У науковій літературі прийнято, що головною ознакою та сенсом Холодної війни була жорстка боротьба ідеологій, в основі якої була різниця між політичною та соціально-економічною основою суспільств США та СРСР. Основу ліберального світогляду США становив принцип верховенства права та захисту індивідуальних прав і свобод громадян. Ідеологічним фундаментом Радянського Союзу була філософія марксизм-ленінізму, що спиралася на побудову соціалістичного або ж комуністичного типу суспільства, де пріоритетом у всіх сферах життя суспільства є держава. Тотальний контроль держави, який включає і особисте життя людини.

Інша складова «холодної війни» між США та СРСР — геоекономічне протистояння («План Маршалла»-«Плану Молотова»). «План Маршалла» США це, перш за все, не тільки програма відновлення Європи, а як елемент політики стримування проти СРСР. США було необхідно створити для цього геополітичний плацдарм в Європі. На противагу цій ініціативі СРСР оголосив про запровадження «Плану Молотова», який мав на меті посилити економічні відносини з державами Східної Європи та затвердити комуністичний вплив в регіоні. Його основними цілями стали розвиток торгівлі та надання економічної допомоги східноєвропейським соціалістичним країнам. Таким чином, Радянський Союз заклав фундамент для економічної співпраці соціалістичного табору [6].

Крім того, геополітичне суперництво, що перейшло до більш агресивної фази після блокади Берліну, призвело до формування військово-політичних блоків під егідою ворогуючих наддержав. Усвідомлюючи необхідність підтримки безпеки капіталістичних країн, 4 квітня 1949 року з ініціативи США було укладено договір про заснування Організації Північноатлантичного Договору, відомої як НАТО. Вона об'єднала такі країни, як Канада, Велика Британія, Франція, Італія, Бельгія, Голландія, Люксембург, Нідерланди, Данія, Ісландія, Норвегія, Португалія. Хоча офіційними цілями Альянсу, затвердженими у його установчих документах, визнавались підтримка миру, безпеки та колективної оборони, засновники НАТО відверто заявляли, що ключовим призначенням блоку була протидія зростаючій військовій силі Радянського Союзу. Зрозуміти реальні вигоди Північноатлантичного альянсу можна, пригадавши старий афоризм його першого генсека лорда Г. Ісмея, який сказав, що НАТО створено,

«аби тримати Америку всередині, Росію — ззовні, а Німеччину — внизу» [3, с. 40]. Формуючи Альянс, Штати розраховували на позицію провідного координатора в питаннях глобальної безпеки.

СРСР не вважав НАТО оборонним блоком, сприймаючи його як вороже об'єднання, що покликане протистояти радянському комунізму та сприяти поширенню глобального лідерства США. Дотримуючись цих переконань Радянський Союз створив Організацію Варшавського Договору (ОВД). У 1955 році цей союз скріпив Договір про дружбу, співробітництво і взаємодопомогу, підписантами якого стали НДР, Польща, Румунія, Угорщина, Албанія, Болгарія, Чехословаччина. Згідно з його положеннями найважливішим завданням ОВД було визначено створення колективної безпеки в Європі та захист європейських соціалістичних країн, однак фактично, воно було зосереджено на створенні опозиції НАТО.

Зазначимо, що змістовною основою матриці Холодної війни була боротьба: ідеологічна, економічна, військова та геополітична. Розпад СРСР та закінчення холодної війни поставили американців у щасливе становище без очевидного головного супротивника на той час, але окупація РФ Криму в 2014 році змінила геополітичні правила гри. Ми бачимо, що збувся прогноз З. Бжезінського стосовно «у довготерміновій перспективі глобальні сили неминуче і все більшою мірою протестуватимуть проти зосереджування світової гегемонії в руках однієї держави. Звідси випливає, що Америка не тільки є першою і єдиною справді глобальною наддержавою, а й, цілком імовірно, буде останньою такою державою» [1].

Інтерпретація сутності та витоків «нової холодної війни» стала предметом вивчення багатьох дослідників, кожен з яких пропонував власне бачення щодо її появи та приводів. У 2008 році після вторгнення Росії в Грузію Е. Лукас використав цей термін для опису протистояння, яке панує між Кремлем та Заходом через агресивну зовнішню політику В. Путіна. Він зазначив, що намагання РФ поновити економічний та політичний вплив на втрачені території, бажання розколоти Європу та зробити її залежною від енергетичного арсеналу, ідеологічна експансія політичних еліт, військовий тиск та шантаж становлять небезпечну загрозу не лише для європейської спільноти, а й для всього світу. Е. Лукасу здавалось, що Європа та Америка зовсім не стурбовані цими подіями, тому не приділяли політиці Кремля значну увагу. Британський аналітик закликав Захід до усвідомлення небезпеки та її згубних наслідків, до відродження власних цінностей та невідкладного реагування на актуальні виклики [4].

Здавалось, що заява З. Бжезінського інтерв'ю німецькому виданню Spiegel у 2016 р. [2] стосовно того, що Холодна війна між Заходом і Росією вже давно почалася має своє підґрунтя. Роздуми щодо розгортання «нової холодної війни» в першому десятилітті XXI сторіччя були небезпідставними. Особливо небезпечним маркером в цьому контексті була промова В. Путіна на Мюнхенській конференції в лютому 2007 року, яку західні та

вітчизняні аналітики сприйняли як оголошення «нової холодної війни». У своєму зверненні він наполегливо засуджував однополярний порядок, створений Сполученими Штатами Америки, називаючи його руйнівним та неможливим. Путін прямо стверджував, що ліберальний устрій під протекторатом Вашингтону, так званий «вільний світ», не є актуальним та значущим для РФ. Він наголосив на тому, що Америка перешкоджає міжнародним інтересам та діяльності РФ, а також втручається у внутрішні справи країни. Кремль акцентував увагу на тому, що використання збройної сили має контролюватися лише Статутом ООН. Він засуджував розширення НАТО, пояснюючи це як його навмисне наближення до національних кордонів Росії, та виражав стурбованість щодо розгортання в Європі системи протиракетної оборони [7].

Зазначимо, що політичних та академічних колах дебати на тему «Нова холодна війна чи ні» тривають роками. Ті, хто називає сьогодишню напруженість «холодною війною», іноді використовують цей термін просто для того, щоб підкреслити інтенсивність та небезпеку нинішнього протистояння між Росією та Заходом, особливо після повномасштабного вторгнення РФ на територію України. Коли спливають деталі порівняння, вони, як правило, пов'язані з військовими загрозами, серед яких головна ядерна війна та конкуренцією двох сторін за глобальне панування. Ті, хто каже, що «холодна війна 2» сьогодні неактуальна, також наводять безліч переконливих аргументів. До них належать відносна слабкість Росії з часів розпаду Радянського Союзу, відсутність ідеологічної боротьби між Москвою та Вашингтоном, кінець глобальної біполярності, яка супроводжувала цю битву, набагато більша взаємопов'язаність Росії зі світовою економікою та, звичайно ж, піднесення Китаю.

Дійсно, Росія більше не поділяла думку, що вона є «молодшим партнером Заходу» і почала виробляти зовнішньополітичну програму з огляду на власні інтереси, але, на нашу думку, ми не можемо говорити про «Холодну війну 2» між США та Росією з декількох причин. По-перше, у класичній Холодній війні між СРСР і США одним з центральних чинників була глобальна ідеологічна конкуренція: комунізм vs капіталізм-ліберальна демократія. Сьогодні такого глобального ідеологічного змагання з чітко сформульованим «альтернативним глобальним проєктом» немає. Росія взагалі не пропонує глобальну ідеологію, яка б мала таку ж силу, як радянський марксизм-ленінізм. По-друге, зростає роль третіх великих гравців (наприклад, Китай, Індія), тому говорити про двоблоковість сучасного геополітичного простору не доводиться. По-третє, неспівставність сил за глобальним масштабом. У холодну війну СРСР був потенційно глобальною супердержавою, здатною вести конкуренцію з США на багатьох фронтах. Сьогодні ж Росія, значна військова сила (з цієї причини публічна демонстрація «Посейдона», «Буревісника», «Орешника»), але немає тих самих ресурсів (економічних, ідеологічних) чи амбіцій бути таким самим глобальним суперником. Це означає, що конкуренція має менший масштаб і іншу структуру. Тому автор дослідження погоджується з висновком колишнього президента

США Б. Обама, що «Росія це «регіональна держава» та актор другого порядку у глобальній конкуренції великих держав [14]. З огляду на наведену аргументацію, можна зробити висновок: хоча у відносинах США та Росії існує серйозна конкуренція, конфліктні моменти, навіть елементи «гонки озброєнь» та напрути вони не утворюють ситуацію, що ідентична класичній холодній війні.

Підтвердженням цього факту є Національна стратегія безпеки США (National Security Strategy 2022), в якій основним геополітичним конкурентом названо People's Republic of China (Китай): саме він «єдина країна з наміром і дедалі більшими можливостями змінити міжнародний порядок». Russian Federation (Росія) фігурує як «негайна і постійна» загроза міжнародному порядку але не як країна з таким же потенціалом як Китай [13]. США розглядають Китай як довгострокового конкурента (переважно технічно, економічно, військово). Починаючи з 2018 року поняття «нова холодна війна» вживалось в контексті напружених відносин між Сполученими Штатами Америки та Китайською Народною Республікою. У геополітичному протистоянні США-Китай є всі складові холодної війни ідеологічна, економічна, військова та геополітична.

Ідеологічна. Це суперництво виходить за межі економічного та військового домінування, заглиблюючись у глибший конфлікт ідеологій, цінностей та етичних основ. Як і перша «Холодна війна» основою війни між США та Китаєм є боротьба між демократією та комунізмом. «Холодна війна 2.0» являє собою контрастний підхід до розвитку та управління суспільства. Західний лібералізм на основі індивідуалізму та особистої свободи — основа філософської традиції США. На противагу цьому, Китай, з його конфуціанською спадщиною та марксистсько-ленінською ідеологією, надає пріоритет колективізму. Комуністична партія Китаю (КПК) стверджує, що колективне благо переважає індивідуальні бажання. Цей підхід очевидний у моделі управління Китаю, де держава відіграє центральну роль в економічному розвитку та соціальній гармонії [22]. Ця ідеологічна напруженість має реальні наслідки. США відстоюють глобальний порядок, що ґрунтується на ліберально-демократичних цінностях, де права та свободи особистості є священними. І навпаки, Китай виступає за багатополярний світ, де можуть співіснувати різні політичні системи, а державний суверенітет поважається понад усе. У США з приходом Д.Трампа відроджується віра в американську винятковість ідея про те, що США відіграють унікальну роль у просуванні демократії та свободи в усьому світі. Китай має віру в свою історичну долю на чолі з комуністичною партією. Нова китайська цивілізація є головним наративом «м'якою сили» Китаю.

Економічна. Економічне суперництво між США та Китаєм є центральним елементом сучасної глобальної політики. Чи є Китай економічним конкурентом США? Для відповіді надається порівняння ключових економічних показників для США та КНР, станом на 2024–2025 роки (табл.1).

Таблиця 1

**Порівняння ключових економічних показників
для США та КНР**

Показник	США	Китай
Номінальний ВВП	\$29,2 трлн (2024) ≈ \$30,51 трлн (2025, прогноз)	≈ \$19,23 трлн (2025, прогноз)
ВВП за купівельною спроможністю (PPP)	–	≈ \$40,72 трлн (2025, прогноз)
ВВП на душу населення (номінальний)	≈ \$86 600 (2024)	≈ \$13 303 (2024)
Темп зростання ВВП	США: ~2.8 % (2024)	Китай: ~5.0 % (2024)

Джерело: складено автором за даними МВФ, Світового банку, ОЕСР та UNdata (2024) [18-20].

Станом на 2025 рік Сполучені Штати зберігають статус найбільшої економіки світу їхній номінальний ВВП перевищує 30 трильйонів доларів США. Китай посідає друге місце з приблизно 19 трильйонами доларів, але за показником ВВП за паритетом купівельної спроможності (ПКС) вже випереджає США (понад 40 трлн дол.). Це свідчить про те, що Китай має величезний внутрішній виробничий потенціал, однак його економіка ще не досягла західного рівня ефективності та технологічної насиченості.

У 2024 році річний темп зростання економіки США був на рівні 2,8 %. Це зростання було зумовлене, головним чином, значними споживчими витратами та інвестиціями в технології та послуги. Натомість економіка Китаю зросла на 5,0 % у 2024 році. Це зростання було зумовлене потужним виробництвом та високим експортним попитом. Незважаючи на такі проблеми, як нестабільність на ринку нерухомості та торговельні обмеження, Китай випередив США за темпами зростання; однак внутрішнє споживання Китаю залишається нижчим, ніж у США, і стикається зі значними труднощами [21].

Стосовно показника щодо ВВП, можна зробити висновок, що, по-перше, різний рівень доходів громадян, по-друге, цей розрив підкреслює поточну структурну трансформацію в економіці Китаю. Американська економіка є постіндустріальною: близько 80 % ВВП створюється у сфері послуг (зокрема ІТ, фінанси, освіта, охорона здоров'я). Китай, натомість, залишається світовим центром промислового виробництва, хоча поступово зміщує акценти до високих технологій, цифрової економіки та штучного інтелекту.

Таким чином, економічні інструментарії США (глобальні фінансові інститути — МВФ, Світовий банк) та Китаю (геополітично-економічна ініціатива «Один пояс, один шлях» та світова економічна експансія) створюють двополюсну економічну систему. США залишається гарантом

стабільності чинного порядку, а Китай стає головним агентом його поступової трансформації. З іншого боку, є ризики цієї конкуренції. Китай та США обидві отримують значні переваги від співпраці, а з іншого по- боюються зростання впливу одна одної. У результаті така взаємозалеж- ність підсилює амбівалентність відносин, роблячи потенційний конфлікт одночасно більш імовірним і значно небезпечнішим, адже його наслідки можуть мати глобальний характер.

Військова складова. Global Firepower відстежує щорічні бюджетні ви- трати на оборону. Оборонний бюджет США у 2025 р. становить \$895 млрд, бюджет Китаю \$266.850 млрд, оборонний бюджет України \$53.700 млрд [5]. Із створенням тристороннього партнерство за участю Австралії, Вели- кої Британії та Сполучених Штатів (AUKUS) Китай розуміє небезпеки для себе й поступово буде нарощувати свій військовий потенціал. Пекін вже інвестував значні кошти в модернізацію Народно-визвольної армії Китаю (НВАК) у багатьох сферах, включаючи інтеграцію штучного інтелекту, розробку гіперзвукової зброї та вдосконалення військово-морських сил.

Військова конкуренція між США та КНР виходить за межі класичної геополітики та є структурною і довготривалою. Вона формує нову струк- туру міжнародних відносин, у якій технологічна, економічна та інформа- ційна перевага стає не менш важливою, ніж кількість танків або авіанос- ців. Водночас обидві держави усвідомлюють небезпеку прямого зіткнення й намагаються утримати конкуренцію в межах «контрольованого супер- ництва». Подальша еволюція цього протистояння визначатиме баланс сил у світі щонайменше протягом найближчих двох десятиліть.

Таким чином, фукуямівська концепція «кінця історії» не підтверди- лася у практиці міжнародних відносин. Здавалося, що розпад біполярної системи дасть змогу на стабільність у світовому геополітичному просторі. Але анархічність міжнародної системи має причини для розвитку супер- ництва та постійного перегрупування центрів сили.

Сучасний етап глобального розвитку характеризується формуванням нового типу стратегічної конфронтації, що має ознаки «нової холодної війни 2.0». При цьому визначальними суб'єктами цієї конфронтації ви- ступають не США і Росія, як у класичному варіанті, а США і Китай. Саме між цими двома державами відбувається системне зіткнення політичних ідеологій, економічних інтересів, військово-технологічних стратегій та сві- тоглядних цінностей. Російська Федерація, попри свою військову актив- ність та агресивну зовнішньополітичну поведінку, не володіє необхідним економічним та ідеологічним потенціалом для відтворення класичної бі- полярної моделі. Тому конфронтація між Заходом і Росією має здебіль- шого регіональний характер і не може розглядатися як самостійна «Хо- лодна війна 2.0».

Геополітична реальність демонструє риси необіполярності, у межах якої Сполучені Штати зберігають позиції провідного глобального актора, тоді як Китай виступає основним системним конкурентом. Сучасне супер- ництво США та Китаю має геоекономічний характер і репрезентує сучас- ному світу трансформовану форму «Холодної війни 2.0». Її відмінністю від

класичної «холодної війни» є те, що основою матриці сучасного протистояння є економічно-технологічна конфронтація, яка підкріплюється ідеологічними, геополітичними та військовими факторами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. URL: <http://lib.rada.gov.ua/static/about/text/Shahivniz.html>
2. Бжезінський З. Якщо Україна не розвалиться, то Путін буде змушений шукати інший вихід. *Незалежний культурологічний часопис <І>*. 2016. URL: https://www.jimagazine.lviv.ua/2016/Bzhezynskyj_Yakscho_Ukraine_ne_rozvalytsya.
3. Лакійчук П. НАТО: агресивний блок чи система колективної безпеки. *Економічний часопис*. 2009. №9-10. С. 40-41.
4. Лукас Е. Нова холодна війна. Як Кремль загрожує і Росії, і Заходу. Київ: Темпора, 2009. 486 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi52/0040105.pdf>
5. Defense Budget by Country 2025. URL: <https://www.globalfirepower.com/defense-spending-budget.php>
6. East Germany joins Molotov plan bloc. *The New Times*. 30. 09.1950. URL: <https://www.nytimes.com/1950/09/30/archives/east-germany-joins-molotov-plan-bloc.html>
7. Fried D., Volker K. Opinion The Speech In Which Putin Told Us Who He Was. *Politico*. February 18, 2022. URL: <https://www.politico.com/news/magazine/2022/02/18/putin-speech-wake-up-call-post-cold-war-order-liberal-2007-00009918>
8. Fukuyama F. The End of History and the Last Man. Free Press. 1992. URL <https://ia803100.us.archive.org/33/items/THEENDOFOFHISTORYFUKUYAMA/THE%20END%20OF%20HISTORY%20-%20FUKUYAMA.pdf>
9. Glass A. Bernard Baruch coins term 'Cold War,' April 16, 1947. *Politico*. April 16, 2016. URL: <https://www.politico.com/story/2016/04/bernard-baruch-coins-term-cold-war-april-16-1947-221853>
10. Kagan R. The Return of History and the End of Dreams. 2008. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2008/04/the-return-of-history-and-the-end-of-dreams?lang=en>
11. McCauley M. The Origins of the Cold War 1941-1949: Revised 3rd Edition-Longman. 2008. URL : <https://ru.scribd.com/document/505094360/Martin-McCauley-Origins-of-the-Cold-War-1941-49-Revised-3rd-Edition-Longman-2008>
12. Morgenthau H. *Politics Among Nations, New York: Alfred A. Knopf. 1948* URL: <https://www.google.com/search?q=NEIV+YORK+%3B+%3A+ALFRED>
13. National Security Strategy 2022. URL: <https://bidenwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>
14. Obama B. Russia is a regional power showing weakness over Ukraine. *The Guardian*. 2014. URL: <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/25/barack-obama-russia-regional-power-ukraine-weakness>
15. Orwell G. You and the Atomic Bomb. *Tribune*: October 19, 1945, Great Britain, London. URL: <https://colloquydowneast.org/wp-content/uploads/2018/04/George-Orwell-You-and-the-Atomic-Bomb.pdf>

16. Taran Y. Evolution of the World Order System. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. Vol. 2. P. 206–211. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/bjlss/article/view/1866/1882>
17. The Nation 1938-03-26: Vol 146. Iss 3795. URL :https://archive.org/details/sim_nation_193826_146_3795/page/360/mode/2up?q=%22+cold+war%22
18. UNdata (Організація Об'єднаних Націй). National Accounts Estimates of Main Aggregates, 2024. New York: United Nations Statistics Division.. URL: <https://data.un.org/>
19. World Development Indicators (WDI), 2024. Washington, D.C.: World Bank. URL: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>
20. World Economic Outlook Database, October 2024. Washington, D.C.: IMF. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
21. Xiao E. China vs. US Economy: Comparative Analysis and 2025 Outlook. China-briefing. 11.03.2025. URL: <https://www.china-briefing.com/news/china-vs-us-economy-2025-outlook/>
22. Zeller J. Beyond Geopolitics: The Ideological and Ethical Battleground of US-China Relations. *Australian Institute of International Affairs*. 26.09.2024. URL: <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/beyond-geopolitics-the-ideological-and-ethical-battleground-of-us-china-relations/>

REFERENCES

1. Bzhezinskyi Z. (1997) *Velyka shakhivnytsia*. [*The Grand Chessboard*]. Retrieved from: <http://lib.rada.gov.ua/static/about/text/Shahivniz.html> [in Ukrainian].
2. Bzhezinskyi Z. (2016) Yakshcho Ukraina ne rozvalytsia, to Putin bude zmushenyi shukaty inshyi vykhid. [If Ukraine does not collapse, Putin will be forced to look for another way out]. *Nezalezhnyi kulturolohichni chasopys «Yi»*. Retrieved from: https://www.jimagazine.lviv.ua/2016/Bzhezynskyj_Yakscho_Ukraina_ne_rozvalytsya. [in Ukrainian].
3. Lakiichuk P. (2009). NATO: ahresyvnyi blok chy systema kolektyvnoi bezpeky. [NATO: an aggressive bloc or a collective security system?]. *Ekonomichni chasopys*. [Economic Journal] (9-10) 40-41. [in Ukrainian].
4. Lukas E. (2009) Nova kholodna viina. Yak Kreml zahrozhuiє i Rosii i Zakhodu. [The new Cold War. How the Kremlin threatens both Russia and the West.]. Kyiv. Retrieved from: URL:<https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi52/0040105.pdf> [in Ukrainian].
5. Defense Budget by Country 2025. Retrieved from: <https://www.globalfirepower.com/defense-spending-budget.php> [in English].
6. East Germany joins Molotov plan bloc. The New Times. 30. 09.1950. Retrieved from: <https://www.nytimes.com/1950/09/30/archives/east-germany-joins-molotov-plan-bloc.html> [in English].
7. Fried D., Volker K. (2022) Opinion The Speech In Which Putin Told Us Who He Was. *Politico*. February 18. Retrieved from: <https://www.politico.com/news/magazine/2022/02/18/putin-speech-wake-up-call-post-cold-war-order-liberal-2007-00009918> [in English].
8. Fukuyama F. (1992) *The End of History and the Last Man*. Free Press. Retrieved from: <https://ia803100.us.archive.org/33/items/THEENDOFHISTORYFUKUYAMA/THE%20END%20OF%20HISTORY%20-%20FUKUYAMA.pdf> [in English].

9. Glass A. (1947) Bernard Baruch coins term 'Cold War,' April 16. *Politico*. April 16, 2016. Retrieved from: <https://www.politico.com/story/2016/04/bernard-baruch-coins-term-cold-war-april-16-1947-221853>[in English].
10. Kagan R. (2008) The Return of History and the End of Dreams. Retrieved from: <https://carnegieendowment.org/research/2008/04/the-return-of-history-and-the-end-of-dreams?lang=en>[in English].
11. McCauley M. (2008) The Origins of the Cold War 1941-1949: Revised 3rd Edition-Longman. Retrieved from: <https://ru.scribd.com/document/505094360/Martin-McCauley-Origins-of-the-Cold-War-1941-49-Revised-3rd-Edition-Longman-2008> [in English].
12. Morgenthau H. (1948) Politics Among Nations, New York: Alfred A. Knopf. Retrieved from: <https://www.google.com/search?q=NEIV+YORK+%3B+%3A+ALFRED> [in English].
13. National Security Strategy 2022. Retrieved from: <https://bidenwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf> [in English].
14. Obama B. (2014) Russia is a regional power showing weakness over Ukraine. *The Guardian*. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/25/barack-obama-russia-regional-power-ukraine-weakness> [in English].
15. Orwell G. (1945) You and the Atomic Bomb. *Tribune*:October 19, Great Britain, London. Retrieved from: <https://colloquydowneast.org/wp-content/uploads/2018/04/George-Orwell-You-and-the-Atomic-Bomb.pdf> [in English].
16. Taran Y. (2022) Evolution of the World Order System. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. Vol. 2. P. 206–211. Retrieved from: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/bjlss/article/view/1866/1882> [in English].
17. The Nation 1938-03-26: Vol 146. Iss 3795. Retrieved from:https://archive.org/details/sim_nation_193826_146_3795/page/360/mode/2up?q=%22+cold+war%22 [in English].
18. UNdata (2024) (National Accounts Estimates of Main Aggregates. New York: United Nations Statistics Division.. Retrieved from: <https://data.un.org/> [in English].
19. World Development Indicators (WDI), 2024. Washington, D.C.: World Bank. Retrieved from: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> [in English].
20. World Economic Outlook Database, October 2024. Washington, D.C.: IMF. Retrieved from: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO> [in English].
21. Xiao E.(2025) China vs. US Economy: Comparative Analysis and 2025 Outlook. China-briefing. 11.03.2025. Retrieved from: <https://www.china-briefing.com/news/china-vs-us-economy-2025-outlook/> [in English].
22. Zeller J. (2024) Beyond Geopolitics: The Ideological and Ethical Battleground of US-China Relations. Australian Institute of International Affairs.26.09.2024. Retrieved from: <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/beyond-geopolitics-the-ideological-and-ethical-battleground-of-us-china-relations/> [in English].